

Путин палартна́ задачәсене пурна́сласишён «Единая Россия» сине тәрса ёслет

Парти проектәсем республикара пурнакансен хальхи ыйтәвёсене татса парасщө

Ращөй Президентчө Федераци Пухавне яна́ Сырура чәннипех те анла́ каләпәшлә социалла́ пулашу мелёсене палартрө. Вёсене сүтсе яваси «Единая Россия» Чәваш Республикинче пурна́са керткен проектсен координаторёсен кана-шләвөн тәп темисенчен пөри пулна́.

Төл пулу сөршыв Президентчө Федераци Пухавне яна́ Сырупа паллаштарна́ хысәнах иртнө, каласу конкретлә́ пулна́. Партин регион уйрәмөн секретарён сүмө Николай Владимиров каланә тәрәх, Сырава пурна́сласипе ёсене «Единая Россия» партин «Новая школа», «Здоровье будущего», «Городская среда» тата ытти проектәсене пурна́сласипе те сыхантарса туса пырас пулать. «Владимир Путин сөнекен пусарусме ытларах енге парти хайён умне лартакан малашла́х тәлвөсөмпе тача́ сыханна́. Республикара ума

лартна́ задачәсене эффективлә́ пурна́сласипе опыт сук мар. Сөнө ача сачөсөмпе шулсем хута яни, пахаләхлә́ сүлсем сахал мар тунн, обществәлла́ территориясене хәтләлатса пыни сакна лайа́х сирөплетөсщө. Пирён малалла та савна тәпе хурса ёслес пулать: парти проектәсене тата Сыру шайёнче ума лартна́ задачәсене пурна́са кертсе пыни республикара пурнакансен конкретлә́ проблемисене татса пама пулаштар», – палартна́ вәл.

Малашне вөренү́ учрежде-нийёсене тума ирттерекен регион тата муниципалитет конкурсөсене парти тата общественно́с енчен төрөслесе тәрассине вәйләтма пәхнә, таса чуңлә́ мар строительство компанийёсене вөсене хутәш-нассине асәрхаттарма мерәсем йышанна́. Питех те пысак укә-тенкө – 550 млрд тенкө хушма укәсә кәсәл сывлә́х сывләвөн пусламәш сывпәкне аталантарма уйәрасщө.

«Единая Россия» малашне те врачсене пулашассипе, ораслөте специалистсен шутне үстерөсси-пе, медицина кадрөсен дефицитне чакарассипе ытти ёсөмпе пөрлөх законодательство ёсне те малалла туса пырө. Сәмахран, парти пулашнине йышанна́ улшәну-семпе «Земский доктор» программа участникөсене тупәшран илекен налухран хәтарна́.

Кунсәр пусне сывәх вәхәтрах «Единая Россия» халәх бюджетчө (пусарула́х бюджетчө) пири калакан саккун проектне сөмне хәтөрленет. Чылай регионсенче, вәл шутра Чәваш Енре те вәл әнәслә́ пурна́са көрсө пырать ёнтө.

Партин регион уйрәмөн секретарө́ Юрий Кислов савна палартать: «Чәваш Республикин Пусләхөн пусарәвөпе вырәнта пурнакансен пусарула́хне тәпе хурса общество инфраструктурине аталантар-малли проектсем әнәслә́ пурна́са

көресщө. Юлашки вәхәтра вөсем муниципалитетсенче пурнакан-сене канәс паман конкретлә́ про-блемәсене татса парассипе лайа́х мел пулса тәчөс. Сынсем ытларах коммуналла́ хушаләх объекчөсе-не, сүлсене, культура объекчөсе-не юсассипе, ача-пәча вәйә́ пло-щачөсем, сынсем йышлә́ канмалли вырәнсем йөркөлөссипө сыханна́ проектсем сөнещө».

Кун йөркинчөх пөлтөрөшлө ытти ыйтусем те сук мар. Вөсен шутөнге регион университетчөсене аталантарасси, уйрәмән илсен, бюджет вырәнөсен шутне үстерөс-си, вөренү́пө төпчөв тата социалла́ инфраструктура́на сирөплөтөссипө те.

Сыравән төп приоритөчө – сөм-ье тата шул, амәшлә́ха тата ачаләха хүтөлөсси, палартна́ ре-гион политканашөнчи «Росси́и ва-жен каждый ребёнок» ёс ушкәнөн ертүсү Дмитрий Щепелев. Сөме-

ре пөррөмөш ача суралсанах ача амәшөн капиталө малашне 466 пин тенкөпе танлашө. Иккөмөш ача суралсан вәл 150 пин тенкө үсө, вищөмөш ача сурлсан вара ипо-текәна саплаштарма 450 пин тенкө уйәрсә парөс. Пысак мар тупәшлә́ сөмьесөнчи 3 сүлтан тытәнса 7 сүлчөнчи ачасөмшөн уйәхсөрен пөсоби төлема тытәнащө. Унан виши 2020 сүлта пурәнма кирлө ми-нимумән сүрри чухлө, 2021 сүлтан – минимум шайөнче пулө.

Ачаләх теминчө вөренү́пө пөр-лөх воспитани пөлтөрөшө те пысак. Савәнпа та класс ертүсөсене ре-гион шайөнчи хушма төлевсөмпе пөрлөх уйәхсөрен 5 пин тенкө фе-дераци шайөнчен те хушса төлес-сине палартасщө. Савән пекех «Единая Россия» 1 – 4-мөш клас-сенче вөренекенсене шулта вөри апат төлевсөр ситерөссине йөркө-лөссине законодательство шайөн-че сирөплөтө.

Партин регион уйрәмөнчө савна палартасщө: президент лартна́ задачәсем «Единая Россия» партишөн стратеги пөлтөрөшлө пулса тәрасщө. Савна май вөсене партин программа докуменчөсене көртөс. Ращөй халәхне сыхласа хәварассипе тата унан йышне үстерөсе пырассипе Владимир Путин палартна́ төллөв чи пысак приоритет пулса тәрать.

Аслә Сөнтерөвө 75 сүл

Шура Васильева Иккөмөш Хурамал хөрө пулна́

Пирён хасатән иртнө сүлхи ноябрөн 8-мөшөнчи номерөнчө «Унан кукашшө Канашра сиплөннө» ятпа статья пичетлөннөччө. Унта Дон сүнчи Ростовран пирён хулана кукашшө Андрей Черненко сиплөннө госпитальсөм сүнчен мөн те пулин пөлес төсе килнө Алла Борисовна Стасева сүнчен каласа кәтартнәччө. Шырав ёсщө Алла Борисовнән кукашшөн альбомөнчи сән үкөрчөкрен пусланна́. Сән үкөр-чөкөре – икө сәмрәк хөр. Хысала сәпла сурса хунә: «На память больному лейтенанту Черненко Андрею от медсестер эвакогоспиталя 3070 Васильевой Шуры и 3062 Андреевой Оли. Помни, не забывай. 10 января 1944 года». Ростовран килнө хәна сән үкөрчөкө асәннә эвакогоспитальсен номерөсем тәрәх Питөрти тата Подольскри архивсөнчө сак госпитальсөм Канашра ёслөнинө шыра-са тупать. Канашра вәл госпитальсөм вырна́снә хула больницинчө, ачасен пултарула́х сүртөнчө тата 8-мөш шулта пулса курать. Анчах мөнле шәпа пулна́-ши сән үкөрчөкри хөрсөн? Төн, вөсен ачисөне шыраса тупма пулать?

Сак төллөвөпө эпө хула больницинө сүл тытрам. Унта вәрсә сүлөсөнчө 3062-мөш эвакогоспиталь ёслөнө. Ку сип-лев учрежденине халалланә стенда чөре чирөсөне сипле-кен уйрәмра тупрам. Анчах Ан-дреева Оля е Шура Васильева сүнчен нимөнле информаци те сук. Сак стенда хәтөрлөнө аслә медицина сестри Свет-лана Геннадиевна Васильева та мана нимөнпө те савәнтар-раймарө. Вәл каланә тәрәх, больница архи- вөнчө эвакогос-питаль сүнчен документсем пачах сук.

3070-мөш эвакогоспиталь пулна́ Ача-пәча пултарула́х сүртөнчө унан директорө Золо-това Наталья Витальевна ман ума темөн хулаңаш фотоаль-бомсем кәларса хучө: «Кунти документсем хуларә ёслөнө икө госпиталь ёс-хөллө пу-лин сүтатса кәтартасщө. Вөсе-не Канашри пөррөмөш шулта та учителөте ёслөнө Нинель Соловьева пухнә. Вәл ертсө пынә «Шырав» клуб членөсем Совет Союзөн төрлө көтөсөне, Канашра сиплөннө воинсем патне, сар комиссариачөсөне 1 пин сүрә ытла сыру янә».

Пөр архив докуменчө сүнчө «Негудорова-Васильева Алек-сандра Васильевна. Пр. Ле-нина, 8, кв. 5» төсе сүринөне

тупрам. Төн, амәннә лейтенан-та парнелөнө сән үкөрчөк-ри Шура Васильеван адресчө?

Электрошәнкәрав тўми сине темөн чухлө пуссан та 5-мөш хваттере усақан пул-марө. Сас-чөвө илтсө юнашар хваттертен тахсан пөрлө фотолабораториө ёслөнө Свет-лана Васильева тухрө. Әна Ростовран Алла Стасева илсө килнө сән үкөрчөкө кәтартрам: «Акә ку, сүлөрөх тәракан-ни, чәнах та Шура аппа. Вәл вилни чылай пулать. Малтан упәшки вилчө, тепөр вунә сүл-тан – хай. Вөсен ача пулман. Хваттерне сүтнә. Шура аппан хреснай хөрө, Нина Григорьев-на Семенова, күршө районти Тәрмәшра пурәнәтә.

Иртнө сүлхи декабрөн пөр хөвөллө кунөнчө Тәрмәша сүл тытрам: «Яла көрсөн тўрөх «Уют» магазин патне ситөр те сулахаялла пәрәнәр, пөр 200 метрнан сулахаялла кайәр, унтан камран та пулсан ыйт-са Нина Григорьевна пурәна-кан сүрта тупатәр», – тенөччө мана телефонпа Тәрмәш ял тәрәхөн администрацийөнчө ёслөкөнсем. Чәнах та, шыра-кан тупать те сщө халәхра.

Нина Григорьевна – чипөр те питө ашә кәмәллә́ сын. Ки-лен-каян хәнасөне вәл питө тарават. Икө хутчен те курса

каласма тиврө Нина Семө-нова патөнчө. Каласәва эпө диктофон сине сурса илтөм. Вәл хайөн хреснамәшө сүнчен кәна мар, хайсен ратни сүнчен те питө төплөн, ашә сәмахсөм-пө каласа пачө.

– **Нина Григорьевна, эсир хәш өнчисөм пулатәр?**

– Канаш районөнчи Иккөмөш Хурамалтан, Мясни-ков таврашөсем те сщө пирө. Мясниковсен тәватә ывәл ситөннө. Пурте май сук вәйлә вәйәс пулна́, вөсен аллинчө купәс выляса кәна тәнә. Кукаси карусель тытна́.

– **Уқсалла ярәнтәрнә пулө?**

– Паллах, уқсалла. Кару-сельне лашапа савәрттар-на́. «Шәматкун сүр сөр иртсө пөррөсенчө карусөле Ача пасарне илсө кайма тәватә лав сине тиеттөмөрччө, – төсе аса илетчө анне. – Икө ла-шипө карусөле савәрттарна́, иккөшө канса сөлө сисө тәнә. Ывәнсан лашасөне улаштар-на́. Вырсарникун Шәхран па-сарне каяттәмәрччө, тунтику-н – Ямаша». Нурәс пасарне кайнинө те аса илетчө анне. Вәл карусельпө ярәнакансен-чөн уқса пустараканни пулна́. Мясниковсем халәха карусель патне пыма тәваттән купәс каласа илөртнө. Тин сөс сал-такран таврәннә Кушәк каччи,

Көркури ятләскөр, уқса тўле-месөрөх карусельпө ярәнәтчө тет. Хай ярәнни ситмен тата, Кушәк хөрөсөне те тўлевсө рөх ярәнәтәтчө тет. «Пөррө пыратәп – уқса памасть, тепөре пыратәп, каллөх уқса памасть. Чәтса тәраймарәм, пусөнчи салтак карттусне хывса илтөм те петөм пасарти халәх хуш-шине, – каласа паратчө анне. – «Ну, нухайкка лекөт-ха ку хөре хәсан та пулин», – төсе каларө тет каччә анненө. Вәл ман аннепө паллашасшән пулнине савән пөк хәтланнә имөш. Вара сак кунтан пусласа тус пулса сүрөнө вөсем. 1930 сүлта Аннапа Көркури сөмьө савәрнә.

Кукасипө кукамайән тә-ватә ача пулна́: вищө хөр те пөр ывәл. Анне, вәл Анна ятлә, вун пиллөкрөх сухапус тытнине кал-латчө. Вәл, асли пулнәран-ши, мөн ачаран лашасөмпе вирт-мана сүрөнө. Пөр лаши, Орлик текенни, питө асләччө тет. Икө ури сине кукленсө ларатчө те ун сине утланса лараттәмччө тет. Питө хытә ёрөхтерсө чуп-тарма юрататтәмччө тет.

Анне хысән – Мархва, ун-тан Санюк (хайхи Негудорова – В.Л). Кукамай ман Ямашран. Вөсен ултә лаша, нумай төсеттин сөр пулна́. Савәнпа ял сүннисөне те тара тытса ёслеттерме тивнө. Каласа па-рас төсен аса илмелли нумай. Кукаси Хусанта Тәвай арсын-нипө темлө паллашать те унпа пөрлө ёслөме килөшү тәвать. Кукаси хайөн тыррине 12 ла-впа Тәвайне турттарса пы-рать, лөшөн сав тырра Хусана ситерсө сүтмалла пулна́. Сав 12 лав тырәшән Тәвай сүнни кукасиө пөр чөрес ылтән уқса илсө килсө шутламәсәр-тума-сәр тыттарчө тет.

– **Нина Григорьевна, кукасавән ылтәннө кәштах та пу-лин сирө лөкмен-и?**

– Сү-ук! Аста унта. Ку-касисөне Совет власө раску-лачить тунә. Карусельне Канашри хула паркне илсө кайса лартнә тетчө. Лаша-сөне, ураписөне вөсөх карти-шөнчөн илсө тухса кайнә. Икө хутлә ампарсөне те пәсса турттарса кайнә.

(Вөсө 4-мөш сүр.)